

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Факультет економіки, управління та інженерії**

Кафедра фінансів

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

**«ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ»**

Виконав

студент V курсу
групи ФК-51з
освітнього ступеня «Бакалавр»
напряму підготовки 6.030508
«Фінанси і кредит»

_____ Огар Василь Михайлович

Науковий керівник

ст. викладач

_____ Михальчинець Галина Томівна

Робота допускається до захисту:

Зав. кафедри фінансів

д.е.н., професор

_____ Черничко Т.В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	6
1.1.Економічна сутність та особливості організації та функціонування малого підприємництва в Україні.....	6
1.2. Складові державної фінансової політики у сфері підтримки малого бізнес	14
1.3. Зарубіжний досвід державної фінансової політики підтримки малого підприємництва	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ І НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ МАЛОГО Й СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	29
2.1 Особливості функціонування малого й середнього бізнесу в регіонах України	29
2.2. Особливості державної фінансової підтримки малого підприємництва в Україні	35
2.3. Характеристика діяльності малого підприємства (на прикладі ТОВ» КМЗ»).....	42
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	48
3.1. Моделювання системи фінансового забезпечення розвитку малих підприємств	48
3.2. Джерела та проблеми фінансування розвитку малого та середнього бізнесу: вітчизняний та закордонний досвід	57
3.3. Підвищення ефективності фінансового механізму розвитку малого підприємництва в Україні.....	63
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми. Структурні перетворення національної економіки, посилення глобалізаційних процесів, обумовлюють необхідність відповідних трансформацій підприємницького сектору, важливою складовою якого є малий бізнес. Динамічний розвиток малого підприємництва є чинником формування конкурентного середовища, прискорення науково-технічного прогресу, зростання рівня зайнятості, формування середнього класу. Це досягається шляхом оперативного реагування у відповідь на зміни у зовнішньому середовищі, внаслідок чого зростає національна конкурентоспроможність.

Як свідчить досвід розвинених країн, досягнення цієї мети в умовах економічної нестабільності та рецесії можливе лише завдяки здійсненню зваженої державної фінансової політики підтримки малого бізнесу. З огляду на зазначене, доцільними є підвищення рівня ефективності державних та регіональних програм підтримки, обґрунтування пріоритетності підтримки малих підприємств за видами економічної діяльності та оптимізація застосовуваних державою фінансових інструментів.

Серед вагомих досліджень зарубіжних вчених у сфері фінансової політики підтримки малого підприємництва, зокрема і державної, слід назвати дослідження: С. Бартенева, Р. Гільфердінга, В. Горфінкеля, Е. Долана, П. Друкера, Є. Жанса, С. Золотарьова, Р. Кантільона, Дж. М. Кейнса, А. Лаптевої, А. Лаффера, А. Маршала, Д. Рікардо, П. Самуельсона, А. Сміта, Ж.-Б. Сея, С. Сісмонді, Дж. Стігліца, Ф. Хаєка, Й. Шумпетера.

Значний внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів формування та реалізації окремих складових державної фінансової політики підтримки розвитку малого бізнесу зроблено такими вітчизняними науковцями як Т. Булана, З. Варналій, С. Волосович, Л. Воротіна, В. Гаврилюк, О. Ганенко, В. Геєць, Л. Дмитриченко, В. Жук, І. Запатріна, С. Качула, О. Квасниця, М. Кужелев, Л. Лисяк, Ю. Лопатинський, І. Лук'яненко, І. Луніна, І. Лютий, А. Мазаракі, О.

Манакова, Н. Поповенко, О. Прутська, Р. Слав'юк, Л. Соколова, Н. Чала, В. Федосов, І. Чугунов, Ю. Ярова, Л. Яценко та іншими.

Незважаючи на значні теоретичні та практичні напрацювання у цій галузі, важливим є поглиблення досліджень фінансової політики підтримки розвитку малого підприємництва.

Потребують підвищення ефективності механізми впливу держави на розвиток малого бізнесу на основі адаптації вітчизняних інститутів підтримки до трансформацій соціально-економічного середовища. Доцільною є систематизація видів фінансових інструментів державної підтримки.

Належний рівень обґрунтованості пріоритетних напрямів державної фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва дозволить підвищити результативність відповідних державних та регіональних програм. Необхідним є активізація інноваційної діяльності малих підприємств за рахунок державної фінансової підтримки. Зазначене свідчить про актуальність теми дипломної роботи та обумовило визначення її мети, завдань, об'єкту та предмету дослідження.

Мета і завдання. Метою дипломної роботи є розкриття теоретичних засад та удосконалення методологічних положень фінансової політики підтримки розвитку малого підприємництва в умовах економічних трансформацій.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- розвинути підходи до розуміння поняття державної фінансової підтримки розвитку малого підприємництва;
- удосконалити інституційні засади державної фінансової підтримки малого підприємництва;
- розвинути підходи щодо податкового регулювання малого підприємництва;
- обґрунтувати розвиток фінансової політики державної фінансової підтримки малого підприємництва у напрямі застосування фінансових інструментів непрямої підтримки;

– розробити методичні засади моделювання результативності державної фінансової підтримки малого підприємництва у країнах з розвинутою економікою;

– обґрунтувати положення щодо пріоритетних напрямів державної фінансової політики стимулювання розвитку малого інноваційного підприємництва.

Об’єктом дослідження є фінансова політика держави як інструмент підтримки розвитку малого підприємництва.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування та реалізації державної політики щодо фінансової підтримки розвитку малого підприємництва.

Методи дослідження. У роботі застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: метод теоретичного узагальнення, структурний та системний методи, дедукції, порівняльний та факторний методи, аналогій та системного підходу, методи аналізу та синтезу.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти з питань фінансової політики підтримки малого бізнесу, регулювання підприємницької діяльності, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національного банку України, монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та датків.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано напрями підтримки та розвитку малого й середнього бізнесу.

Сутність підтримки малого й середнього бізнесу розглядається як процес послідовних заходів з боку учасників економічних відносин, об'єднаних мережею зв'язків з метою задоволення їхніх потреб, сприяння до підвищення результативності діяльності малого й середнього бізнесу та прискорення темпів економічного розвитку регіону.

Запропоновано систему підтримки малого та середнього бізнесу на регіональному рівні, яка передбачає залучення усіх учасників економічних відносин та покращення результативності показників діяльності малого й середнього бізнесу.

Установлено, що на розвиток малого та середнього бізнесу впливає рівень споживання населення, який визначає економічний розвиток регіонів України. Тому між розвитком малого й середнього бізнесу та економічним розвитком регіону існує пряма залежність, яка визначається результатами розрахованих показників, а також їх пропорційними змінами.

Вплив малого й середнього бізнесу на економічний розвиток регіону відбувається за умов наявності ефективної системи підтримки малого й середнього бізнесу. Сутність підтримки малого й середнього бізнесу розглядається як процес послідовних заходів з боку учасників економічних відносин, об'єднаних мережею зв'язків з метою задоволення їхніх потреб, сприяння до підвищення результативності діяльності малого й середнього бізнесу та прискорення темпів економічного розвитку регіону.

Система підтримки малого та середнього бізнесу на регіональному рівні передбачає залучення усіх учасників економічних відносин та покращення результативності показників діяльності малого й середнього бізнесу.

На розвиток малого та середнього бізнесу впливає рівень споживання населення, який визначає економічний розвиток регіонів України. Тому між розвитком малого й середнього бізнесу та економічним

розвитком регіону існує пряма залежність, яка визначається результатами розрахованих показників, а також їх пропорційними змінами.

Державна фінансова політика підтримки розвитку малого підприємництва є ваговою складовою державного регулювання соціально-економічного розвитку країни. В умовах економічних трансформацій її вагомими завданнями є забезпечення зростання зайнятості та частки малого бізнесу у валовому внутрішньому продукті. При цьому акцентується увага на наданні державної фінансової підтримки суб'єктам господарювання пріоритетних галузей та сфер національної економіки. Основою для підвищення ефективності фінансової політики є обґрунтованість державних та регіональних програм підтримки малого підприємництва з урахуванням гармонізації інтересів бізнесу та суспільства.

Питання реалізації державної фінансової політики підтримки розвитку малого підприємництва як процесу слід розглядати з урахуванням її складових. До таких складових запропоновано відносити інститути, що прямо чи опосередковано здійснюють підтримку малого підприємництва, нормативну базу, якою вони керуються та фінансові інструменти, що вони застосовують, формуючи цілісний механізм реалізації державного впливу на мале підприємництво. Побудова ефективного інституційного середовища має включати створення незалежного державного органу із власними повноваженнями орієнтованого на організацію, управління та контроль за використанням інструментів підтримки малого підприємництва та співпрацю із іншими державними органами та міжнародними організаціями.

Види державної фінансової політики підтримки розвитку малого підприємництва трансформуються відповідно до змін у пріоритетах розвитку суспільства та підприємницького сектору.

Таким чином, види державної фінансової підтримки розвитку малого підприємництва запропоновано класифікувати за наступними ознаками: за джерелом фінансування, включаючи фінансування з державного та місцевих бюджетів, державних та місцевих цільових фондів та за рахунок

міжнародних організацій; за фінансовими інструментами, включаючи надання цільових субсидій, кредитів, гарантій за кредитами, розміщення державних замовлень, цінове регулювання, компенсацію видатків на розвиток кооперації із великими підприємства, фінансовий лізинг та пільгове оподаткування; за напрямками діяльності суб'єкта малого підприємництва, виокремлюючи підтримку виробничої, комерційної, науково-інноваційної, інвестиційної діяльності та комплексну підтримку діяльності підприємства; за зворотністю наданої підтримки, включаючи поворотну та безповоротну підтримку; за характером впливу на діяльність підприємства, виокремлюючи пряму та непряму підтримку.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>